

Konkurences padome

Pārskats par Konkurences padomes īstenoto uzņēmēju ikgadējo aptauju

Konkurences padome (turpmāk – KP) no 2017. gada 24. aprīļa līdz 18. maijam īstenoja uzņēmēju ikgadējo aptauju ar mērķi noskaidrot viedokli par konkurences vides izmaiņām tautsaimniecības nozarēs. Aptaujā kopumā piedalījās 82 uzņēmumi. Visvairāk atbildes ir saņemtas no uzņēmumiem, kuri darbojas lauksaimniecībā un ar to saistītajās nozarēs (24 %), HORECA un tūrisma sektorā (16 %), pārtikas un dzērienu ražošanā (11 %), IT un ar e-komerciju saistītās nozarēs (10 %), kā arī mazumtirdzniecībā (10 %).

Izvērtējums atsevišķu nozaru griezumā

- Lauksaimniecība un saistītās nozares.** Saskaņā ar uzņēmēju vērtējumu nozarē darbojas liels skaits konkurentu un attiecīgi arī konkurences līmenis pēdējā gada laikā ir palielinājies. Kā būtiskākie iemesli konkurences pieaugumam ir minēti piesātinātais tirgus (daudz importa produkcijas, kas konkurē ar vietējiem ražojumiem) un ģeopolitiskie apstākļi (dažādu eksporta tirgu "aizvēršanās", piemēram, Krievija, Turcija). Galvenās bažas par konkurences pārkāpumiem nozarē ir saistītas ar pārmērīgi zemām cenām, kuras uztur lielie tirgus dalībnieki ar mērķi izspiest no tirgus mazākos. Uzņēmēji arī norāda, ka konkurences apstākļi visiem tirgus dalībniekiem nav vienādi, jo dažādās Eiropas Savienība dalībvalstīs atšķiras gan nodokļu likumdošana, gan arī valsts atbalsta politika nozarei, kā rezultātā atsevišķiem uzņēmumiem (kas importē produkciju no ārvalstīm) var rasties konkurētspējas priekšrocības. Kā būtiskākās barjeras nozarē var atzīmēt brīvas lauksaimniecības zemes trūkumu, jo šobrīd Latvijā praktiski nav brīvas lauksaimniecības zemes un uzņēmumu iespējas ienākt tirgū vai paplašināt savu darbību ir ierobežotas.
- HORECA un tūrisms.** Nozares konkurences līmenis ir augsts, un tajā darbojas liels skaits spēcīgu konkurentu. Ņemot vērā viesnīcu skaitu pieaugumu, konkurences līmenis ir pieaudzis, kas atsevišķos gadījumos ir novedis pie cenu dempinga. Tirgus dalībnieki ir pauduši bažas par vienas

ķēdes viesnīcu augstu koncentrāciju Vecrīgā. Lielai daļai nozares uzņēmumu ir aizdomas par Konkurences likuma pārkāpumiem nozarē, kā biežākais pārkāpumus ir minēta cenu saskaņošana. Tāpat respondenti norāda uz konkurentu pārmērīgi zema cenu līmeņa uzturēšanu. Daļa uzņēmumu ir norādījuši arī uz nepilnībām likumdošanā, kas bremzē nozares attīstību. Jāatzīmē, ka nozare pēdējo gadu laikā ir piedzīvojusi arī strukturālas izmaiņas, un tradicionālajiem naktsmītņu pakalpojumu sniedzējiem tagad konkurenci veido arī privātie apartamentu izīrētāji, kuri izmanto tādas IT platformas kā Booking.com, Airbnb u.c. Nozares uzņēmumi norāda, ka konkurence nav godīga, jo atšķiras likumdošanas prasības, kas būtu jāievēro viesnīcām un apartamentu izīrētājiem, kuri bieži vien uzņēmējdarbību nav reģistrējuši un attiecīgi arī nemaksā nodokļus.

3. **Pārtikas un dzērienu ražošana.** Ņemot vērā, ka tirgū ienāk jauni dalībnieki un produkti, atsevišķu tirgu apjomi samazinās (piemēram, alus patēriņš), tas veicina konkurences saasināšanos. Kā vienu no nozarē novērojamām tendencēm var atzīmēt, ka lielie ražotāji cenšas kopēt labākos produktus, kurus radījuši mazāki ražotāji, pēc tam pārdodot tos par zemāku cenu. Arī šajā nozarē uzņēmēji norāda uz to, ka nozarē ir novērojama pārmērīgi zemu cenu piemērošana. Atsevišķos gadījumos tiek norādīts, ka pastāvošie normatīvie akti traucē uzņēmējdarbības attīstībai, kā arī praksē var novērot gadījumus, kad publisko iepirkumu noteikumi ierobežo uzņēmumu iespējas tajos piedalīties.
4. **Mazumtirdzniecība.** Nozarei ir raksturīgs konkurences pieaugums, jo tiek atvērti jauni veikali, bet kopējais cilvēku skaits un līdz ar to arī pieprasījums samazinās. Tirgotāji norāda uz kopējās rentabilitātes kritumu, kā rezultātā ir nepieciešams meklēt jaunas biznesa pieejas, lai saglabātu uzņēmuma spēju pelnīt. Lielai daļai nozares uzņēmumu pastāv aizdomas par aizliegtām vienošanām (cenu saskaņošanu) citu nozares uzņēmumu starpā. Galvenā tirgū ienākšanas barjera ir saistīta ar tirgus piesātinātību, un jauni uzņēmumi galvenokārt ienāk tirgū, pārpērkot biznesu no kāda esošā tirgus dalībnieka.
5. **IT, e-komercija un saistītie pakalpojumi.** Konkurences līmenis pēdējā gada laikā nozarē nav mainījies, un to varētu raksturot kā vidēji augstu. Tirgus dalībniekiem ir aizdomas, ka tirgū notiek Konkurences likuma pārkāpumi – tirgus sadale un cenu saskaņošana. Tāpat arī daļa nozares uzņēmumu ir pauduši satraukumu par to, ka normatīvo aktu regulējums traucē uzņēmējdarbības attīstību. Tirgū ir raksturīgas augstas ienākšanas barjeras jauniem uzņēmumiem, jo IT nozare ir raksturīga ar to, ka klientiem ir salīdzinoši grūti "pārslēgties" no viena piegādātāja uz citu. Kā risinājumu ieejas barjeru samazināšanai un konkurences palielināšanai atsevišķi uzņēmēji piedāvā valstiskā līmenī veicināt *atvērtā koda* programmatūru izmantošanu.